

גמ' קידושין (לו:) - קדושת ארץ ישראל וקדושת המקדש
רב דניאל שטיין

א. גמ' ב"ב (פא.) - אמר רב יהודה אמר שמואל מחייב היה ר"מ אף בלוקח פירות מן השוק וכו' והא כתיב אשר תביא מארצך, ההוא למעוטי חוצה לארץ. [תוס' ב"ב (שם) ד"ה ההוא - ותימה אמאי איצטריך מיעוטא הא אמר בסוף פ"ק דקדושין (דף לו:) כל מצוה שהיא תלויה בארץ אינה נוהגת אלא בארץ ויש מפרשים משום דבכורים איתקשו לבשר בחלב דכתיב (שמות כ"ג) ראשית בכורי אדמתך וגו' לא תבשל גדי בחלב אמו ובמכלתא בהדיא מקיש להו וס"ד שיהו נוהגין אף בחוצה לארץ כמו בשר בחלב, ולרשב"א נראה דלא חשיבי בכורים מצוה תלויה בארץ דלא דמי לתרומה ומעשר וחלה דהתם גוף הפירות מחוייבין בתרומה דטבל נינהו ואסורין באכילה, ולכך חשובין הן תלוין בארץ אבל בכורים אין החיוב תלוי בפירות אלא באדם דאין נאסרין באכילה אף על פי שלא הפריש מהן בכורים ועוד מדלא חייב תרומה ומעשר עד שיתמרח בכרי מוכח שהחיוב תלוי בפירות לפי שלא הגיע עדיין זמן חיובן אבל בכורים ודאי חובת הגוף נינהו כע"ז דילפינן מינייהו בקדושין (דף לו.) שאין החיוב תלוי בפירות אלא באדם ואפ"ל בעודן באילן מתחייב כדתנן במסכת בכורים (פ"ג מ"א) כיצד מפרישין בכורים יורד אדם לתוך שדהו ורואה תאנה שביכרה אשכול שביכר קושרו בגמי ואומר הרי אלו בכורים ואף על גב דאם אין לו אינו חייב לקנות מ"מ חובת הגוף נינהו כמו חובת ציצית דאע"ג דאין חייב לקנות תלית כשאין לו חשיב חובת הגוף].

ב. משנה כלים (פ"א מ"ו) - עשר קדושות הן, ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות, ומה היא קדושת שמביאין ממנה העומר [הביכורים] ושתי הלחם מה שאין מביאין כן מכל הארצות וכו'. עיירות המוקפות חומה מקודשות ממנה שמשלחים מתוכן את המצורעים וכו'. לפנים מן החומה מקודש מהם שאוכלים שם קדשים קלים ומעשר שני. הר הבית מקודש ממנו שאין זבים וזבות נדות ויולדות נכנסים לשם. החיל מקודש ממנו שאין עובדי כוכבים וטמא מת נכנסים לשם. עזרת נשים מקודשת ממנו שאין טבול יום נכנס לשם ואין חייבין עליה חטאת. עזרת ישראל מקודשת ממנה שאין מחוסר כפורים נכנס לשם וחייבין עליה חטאת. עזרת הכהנים מקודשת ממנה שאין ישראל נכנסים לשם אלא בשעת צרכיהם לסמיכה לשחיטה לתנופה. בין האולם ולמזבח מקודש ממנה שאין בעלי מומין ופרועי ראש נכנסים לשם. ההיכל מקודש ממנו שאין נכנס לשם שלא רחוק ידים ורגלים. קדש הקדשים מקודש מהם שאין נכנס לשם אלא כהן גדול ביום הכפורים בשעת העבודה.

ג. גמ' ברכות (ל.) - ת"ר סומא ומי שאינו יכול לכוון את הרוחות יכוין לבו כנגד אביו שבשמים שנאמר וכו', עומד בחו"ל יכוין את לבו כנגד ארץ ישראל שנאמר וכו', היה עומד בא"י יכוין את לבו כנגד ירושלים, היה עומד בירושלים יכוין את לבו כנגד הבית המקדש, היה עומד בית המקדש יכוין את לבו כנגד בית קדשי הקדשים, היה עומד בבית קדשי הקדשים יכוין את לבו כנגד בית הכפורת.

ד. משנה ביכורים (פ"א מ"י) - ואלו מביאין וקורין מן העצרת ועד החג משבעת המינים מפירות שבהרים מתמרות שבעמקים ומזיתי שמן מעבר הירדן, רבי יוסי הגלילי אומר אין מביאין בכורים מעבר הירדן שאינה ארץ זבת חלב ודבש.

ה. רמב"ם (פ"ב ביכורים ה"א) - מצות עשה להביא בכורים למקדש, ואינם נוהגין אלא בפני הבית ובארץ ישראל בלבד שנאמר ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלקיך, ומביאין בכורים של דבריהם מערי סיחון ועוג ומסוריא.

ו. ר"ן נדרים (כב.) - ועבר הירדן לא נתקדש להבאת העומר ולמקצת קדושות.

ז. רמב"ן (דברים י"א, כ"ד-כ"ה) - "כל המקום אשר תדרך כף רגלכם בו לכם יהיה מן המדבר והלבנות מן הנהר נהר פרת ועד הים האחרון יהיה גבולכם. לא יתיצב איש בפניכם וגו' על פני כל הארץ אשר תדרכו בה וגו'". הם שתי הבטחות, שכל מקום אשר ירצו לכבוש בארץ שנער וארץ אשור וזולתם יהיה שלהם, והמצות כולן נוהגות בהם כי הכל ארץ ישראל, ומן המדבר והלבנות ועד הים האחרון יהיה גבולכם, שאתם חייבים לכבוש ולאבד משם העמים וכו' ולעקור ע"ז ומשמשיה וכו'. והבטיח כי לא יתיצב איש בפניכם בין בארץ הנזכרת בין בכל מקום אשר תדרוך כף רגלכם בו.

ח. רמב"ן (דברים י"ח, א') - "לא יהיה לכהנים הלויים כל שבט לוי חלק ונחלה עם ישראל וגו', ונחלה לא יהיה לו בקרב אחיו וגו'". ונראה לי שארץ כנען שמעבר הירדן ואילך נקראת חמשה עממין וכו', וכבר פירשתי וכו' כי נחלת חמשה עממין הנזכרים בפסוק כי יביאך ה' אל ארץ הכנעני והחתי והאמורי והחוי והיבוסים אשר נשבע לאבותיך לתת לך ארץ זבת חלב ודבש, והם עיקר נחלת ישראל, שהיתה ארצם זבת חלב ודבש, אבל השנים הנשארים והם הפרזי והגרזי אין ארצם זבת חלב ודבש ואינה חייבת בכורים. ולכך הזכיר בלויים, שלא יטלו חלק עם ישראל בעיקר נחלתם בארץ הטובה שהיא נחלת החמשה, וגם לא בנחלת השבעה שהם השנים הנשארים אף על פי שאין ארצם טובה ואינה חשובה בעיני ישראל כל כך.

ט. רמב"ם (פ"ו בית הבחירה ט"ז) - ולמה אני אומר במקדש וירושלים קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבוא, ובקדושת שאר א"י לענין שביעית ומעשרות וכיצא בהן לא קדשה לעתיד לבוא, לפי שקדושת המקדש וירושלים מפני השכינה ושכינה אינה בטלה, והרי הוא אומר והשמותי את מקדשיכם ואמרו חכמים אף על פי ששוממין בקדושתן הן עומדים אבל חיוב הארץ בשביעית ובמעשרות אינו אלא מפני שהוא כבוש רבים וכיון שנלקחה הארץ מידיהם בטל הכבוש ונפטרה מן התורה ממעשרות ומשביעית שהרי אינה מן ארץ ישראל, וכיון שעלה עזרא וקדשה לא קדשה בכיבוש אלא בחזקה

שהחזיקו בה ולפיכך כל מקום שהחזיקו בה עולי בבל ונתקדש בקדושת עזרא השנייה הוא מקודש היום ואף על פי שנלקח הארץ ממנו וחייב בשביעית ובמעשרות על הדרך שביארנו בהלכות תרומה.

י. רמב"ם (פ"א מלכים ה"א) - שלש מצות נצטוו ישראל בשעת כניסתן לארץ, למנות להם מלך שנאמר שום תשים עליך מלך, ולהכרית זרעו של עמלק שנאמר תמחה את זכר עמלק, ולבנות בית הבחירה שנאמר לשכנו תדרשו ובאת שמה. [לחם משנה (שם) - קשה דבהלכות בית הבחירה פ"א כתב רבינו מצות עשה לעשות בית לה' כו' שנאמר ועשו לי מקדש וכאן הביא קרא אחרינא דלשכנו תדרשו].

יא. רמב"ם (פ"א בית הבחירה ה"א-ג') - מצות עשה לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות, וחוגגין אליו שלש פעמים בשנה שנאמר ועשו לי מקדש וכו', כיון שנכנסו לארץ העמידו המשכן בגלגל ארבע עשרה שנה שכבשו ושחלקו, ומשם באו לשילה וכו', ושס"ט שנה עמד משכן שילה וכשמת עלי חרב ובאו לנוב ובנו שם מקדש, וכשמת שמואל חרב ובאו לגבעון ובנו שם מקדש ומגבעון באו לבית העולמים וכו', כיון שנבנה המקדש בירושלים נאסרו כל המקומות כולן לבנות בהן בית לה' ולהקריב בהן קרבן, ואין שם בית לדורי הדורות אלא בירושלים בלבד ובהר המוריה וכו'.

יב. מכילתא (פ"א בא פ"א א') - עד שלא נבחרה ירושלים היתה כל ארץ ישראל כשרה למזבחות משנבחרה ירושלים יצאת ארץ ישראל שנאמר השמר לך פן תעלה עולותך בכל המקום אשר תראה כי אם במקום אשר יבחר ה' אלקיך. עד שלא נבחר בית עולמים היתה ירושלים ראויה לשכינה משנבחר בית עולמים יצאת ירושלים שנאמר כי בחר ה' בציון וגו' ואומר זאת מנוחתי עדי עד.